

T.C.
YARGITAY
Hukuk Genel Kurulu

ESAS NO :2009/4-453
KARAR NO :2009/553

Y A R G I T A Y İ L A M I

İNCELENEN KARARIN

MAHKEMESİ :Bursa 1.Asliye Hukuk Mahkemesi

TARİHİ :02.04.2009

NUMARASI :2009/12 E-2009/98 K.

DAVACILAR :1-BURSA BAROSU BAŞKANLIĞI
2-DOĞAYI ve ÇEVREYİ KORUMA DERNEĞİ
3-ALİ ARABACI ve ARKADAŞLARI vekilleri Av. Ali Arabacı

DAVALILAR :1-MEHMET TURGUT vekili Av. İlhan Yıldız
2-O. KAĞAN KÖKSAL vekili Av. Zeki Şengür
3-HİKMET ŞAHİN vekili Av. Cemalettin Torun
4-RECEP TAYYİP ERDOĞAN vekili Av. Fatih Şahin
5-ZEKİ ERGEZEN

Taraflar arasında “manevi tazminat” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesince davanın reddine dair verilen 06.12.2006 gün ve 2005/245 E-2006/627 K. sayılı kararın incelenmesi davacılar vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 26.05.2008 gün ve 2007/6404-2008/7002 sayılı ilamı ile; (“...1-Davacılar Bursa Barosu Başkanlığı, Doğayı ve çevreyi koruma başkanlığı, Eralp Atabek, Fethiye Altınbaş, Kadriye Gökçadır, Burak Giray, Nezih Sütçü, İsmail İşyapan, Nalan Bener, Okan Dursun, N.Sinan Doğan, Erol Çiçek ve Ş.Cankat Taşkın’ın temyiz itirazları dosyadaki yazılara, kararın dayandığı kanıtlarla yasaya uygun gerektirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine, özellikle idare mahkemesi davalarında taraf olmamaları veya idari davalarının ehliyet yönünden reddedilmiş olması, o davalarda vekil olarak görev yaptıkları konusunda da delil bulunmamasına ve doğrudan zarar gören durumunda olmadıklarına göre yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazları reddedilmelidir.

2-Davacılar Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan, Şenay Özeray’ın temyiz itirazlarına gelince; dava idari yargı kararlarının uygulanmaması nedenine dayalı manevi tazminat isteklerine ilişkindir. Mahkemece davanın reddine karar verilmiş ve karar davacılar tarafından temyiz edilmiştir.

a)Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı kanıtlarla yasaya uygun gerektirici nedenlere, özellikle delillerin değerlendirilmesinde bir isabetsizlik görülmemesine göre davalılar Oğuz Kağan Köksal ve Hikmet Şahin İdare Mahkemesi iptal kararlarının verildiği tarihteki görev ve yetki sınırları itibarıyla bu kararların uygulanması hakkında karar verebilecek konumda olmamaları nedeniyle bu davalılara yönelen temyiz itirazları reddedilmelidir.

b)Davalılar Recep Tayip Erdoğan, Zeki Ergezen ve Mehmet Turgut'a yönelen temyiz itirazlarına gelince; 09.12.1997 tarihli Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile izin verilen nişasta fabrikasının kurulacağı bölgenin tarım alanı olması nedeniyle fabrikanın nitelik ve kapasitesi itibarıyla ağır doğa ve çevre zararlarına yol açacağı iddia edilerek idare mahkemesine iptal davası açılmıştır. Bundan sonra yeni idari kararlar ile fabrika inşaatı için ruhsat verilmiş, fabrikanın kurulduğu taşınmaz imar planı değişiklikleri ile önce Büyükşehir daha sonra Gemlik Belediyesi yetki alanı içine alınmıştır. Bu arada fabrika için Bayındırlık Bakanlığınca deşarz emisyon izni de verilmiştir. Tüm bu kararlar hakkında da yeni iptal davaları açılmış en son 2004 yılı içinde kesinleşen idare mahkemesi kararları ile söz konusu fabrikanın kurulmasına izin veren tüm idari kararlar davacıların dayandığı gerekçeler doğrultusunda iptal edilmiştir.

İdare mahkemenin iptal kararlarının kesinleşmesinden sonra davacılar, bu kararları uygulamakla görevli olan davalılara yazılı uyarı ile bildirim yaparak iptal kararları doğrultusunda uygulama yapılmasını istemişlerdir. İdare hukukunun genel kuralları içerisinde asıl olan, bir idare kararın iptali halinde, iptal edilen karardan önceki durumun sağlanmasıdır. Ancak ne var ki dava konusu olayda davalılar bu konuda üzerine düşen görevi yerine getirmemişlerdir. İptal edilen idari kararlar nedeniyle fabrika tamamen izinsiz ve ruhsatsız hale gelmiş olduğundan faaliyetlerine son verilmesi gerekir. Yapılmış olan son düzenlemeye göre bu yetki Gemlik Belediye Başkanlığına ait olduğu halde bu yönde bir işlem yapılmadan sadece fabrikaya iptal kararlarına uyması yönünde şekli bir uyarı yapılmakla yetinilmiştir. Bu ise iptal kararlarının uygulandığı anlamına gelmez. Fabrikanın kurulup faaliyete geçmesi için gerekli izinleri vermiş olan Bayındırlık Bakanlığı iptal kararlarından sonra bu izinleri geri alması gerektiği halde bu yönde işlem yapıldığı konusunda hiçbir delil yoktur. Söz konusu fabrika Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararı üzerine kurulmaya başlanmış bu karara karşı ve bundan sonraki diğer idari kararlara karşı açılmış olan iptal davaları nedeniyle verilen yürütmeyi durdurma kararları üzerine bizzat davalı Başbakan tarafından imzalanmış olan 6.6.2003 tarihli yazı ile fabrikanın işletilmesine devam edilmesi bildirilmiştir. İptal kararlarının kesinleşmesinden sonraki aşamada ise yapılan yazılı bildirimde rağmen iptal kararlarının uygulanması yönünde bir işlem yapılmadığı gibi 6.6.2003 günlü yazıdaki görüş doğrultusunda fabrikanın faaliyetine imkân verecek yeni idari ve yasal düzenleme arayışları içerisine girdiği anlaşılmaktadır. Böylece adı geçen üç davalı yetki ve görev itibarıyla idare mahkemesi kararlarını uygulama imkânına sahip iken bunun gereğini yerine getirmemişlerdir. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanmamasından doğan zararlardan İYUK' nun 28. maddesi uyarınca şahsen sorumludurlar.

Davacılar Ali Arabacı ile Cevdet Altun yaşadıkları bölgede kurulmak istenilen fabrikanın verimli tarım alanları içerisinde yer aldığı, böyle bir yerde sanayi tesisi kurulmasının tarım alanlarının azalmasına yol açacağı, doğa ve çevreye zararlar vereceği düşüncesi ile açmış oldukları idari davalar ile bunun önlenmesini amaçlamışlardır. "özel hayatında sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarının (Anayasa madde 56-Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 8)" korunması amacıyla açılan davalarda davacılar Yahya Şimşek, Cumhur Özcan ve Şenay Özeray vekillik görevi üstlenerek hukuki yardımda bulunmuşlardır. Açılan idari davalar sonucunda fabrikanın büyüklüğü ve niteliğine göre tarım alanı içerisinde kurulmasının hukuka uygun olmadığı temel gerekçesi ile iptal edilmiştir. Bundan sonra yapılması gereken kesinleşen idare mahkemesi kararlarının hiçbir suretle değiştirilmeden ve gecikmeden uygulanmasıdır. (Anayasa madde 138/4) Ancak yukarıda açıklandığı üzere idare mahkemesi kararlarının uygulanması mümkün olmamıştır.

Herkes medeni hak yükümlülüklerinin karara bağlanmasını bir yargı yerinden isteme hakkına sahiptir. (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6/1) Şüphesiz bu hak yargı kararlarının uygulanmasını da kapsamaktadır. Bunun aksini düşünmek yasaların bağlayıcı ve hukukun üstünlüğü üzerine kurulmuş olan hukuk devleti ilkesine de uymaz.

Davacılar Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhuriyet Özcan ve Şenay Özeray zorlu, uzun ve karmaşık bir yargılama sürecine dahil olmuşlar ve yetkililerin lehlerine verilen kararlara uymasını sağlamak için ayrıca uğraşı göstermişler, ancak tüm bunlara rağmen istedikleri sonuca ulaşamamışlardır. Böyle bir durum hukukun üstünlüğü ile yönetilen devletin temel ilkelerinin ihlal edilmesi anlamına geldiğinden, davacıların medeni hakları kapsamındaki sosyal kişilik değerlerine zarar verildiği kabul edilmeli ve olayın gösterdiği tüm özellikler değerlendirilmek suretiyle uygun miktarda manevi tazminat verilmelidir. Mahkemece bu yönler üzerinde durulmadan yazılı şekilde davanın tümünden reddine karar verilmiş olması doğru olmadığından kararın bozulması gerekmiştir...”) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davacılar Ali Arabacı, Yahya Şimşek, Cumhuriyet Özcan, Şenay Özeray ve Cevdet Altun ile davalı Mehmet Turgut vekili.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava, idari yargı kararlarının uygulanmaması nedeniyle tazminat istemine ilişkindir.

Davacılar vekili, davacılarından bir bölümünün, Bursa Eski Orhangazi, Yeni Gemlik İlçesi, Gemiç ve Gürle Köyleri Mevkiinde yer alan Cargill Tarım San. Tic. AŞ' ne nişasta fabrikası kurmasına ve yürütülmesine olanak tanıyan Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulunun, imar planı değişikliğine ilişkin Bursa Valiliği İl İdare Kurulunun, inşaat ruhsatı verilmesine dair kararın iptali için dava açtıklarını, tüm kararların iptaline karar verildiğini, bu dava devam ederken, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının davaya konu mevzi imar plan değişikliği yaptığını, karar aleyhine iptal davası açıldığını, bu işlemin iptaline karar verildiğini, davalıların başında bulunduğu idarelerin bu kez, mahkeme kararlarını etkisiz kılmak için, iptal edilen imar planını tekrar değiştirdiğini ve değişikliğe uygun yeni inşaat ruhsatı verdiğini, bu işlemin de iptal edildiğini, ayrıca, tesise deşarj ve emisyon izin belgeleri verilmesine ilişkin Bursa İl Mahalli Çevre Kurulunun kararının da iptal edildiğini, iptale ilişkin dört davanın da temyiz aşamasında olduğunu, ancak; kararların uygulanması için kesinleşme şartı aranmadığını, uygulanmayan dört kararın da aynı olaydan kaynaklandığını, amacın; Cargill AŞ'nin nişasta fabrikası kurmasına olanak yaratmak olduğunu, diğer idari birimlerin de bu karar doğrultusunda idari işlem tesis ettiklerini, hukuka aykırı kararların oluşturulmasında tam bir eylem birliği içinde olduklarını, mahkemelerce verilen iptal kararları karşısında söz konusu tesis faaliyeti durdurulması zorunlu kaçak yapı haline gelmiş olmasına rağmen, tam kapasite ile üretim yapmaya devam ettiğini, kararların uygulanması için ilgili ve yetkili idari birimlere İYUK.md.28 uyarınca başvurularak, otuz gün içinde yargı kararlarının

uygulanmasının istendiğini, ancak; davalı kamu görevlilerinin, yasaca tanınan süre içinde karar gereklerini yerine getirmediğini, davaya konu iptal kararının davalılarca uygulanmamasının davacıları manevi yönden zarara uğrattığını, anılan davalarda güdülen hedefin sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşamak, gelecek kuşaklara kirlenmemiş bir çevre bırakmak olduğunu, çevre hakkının insan hakkı olup, hukukun koruması altında bulunduğunu, kamu görevlisi olan davalılarca yargı kararlarının uygulanmaması ve hukuka aykırı davranılmasının, davacıların Anayasal düzene karşı inanç ve güvenlerinin sarsılmasına yol açtığını, büyük acı ve üzüntü duyduklarını, BK. nun 49. md. göre; manevi tazminat talep hakları doğduğunu ileri sürerek, her bir davacı için 5.500.00 YTL. Olmak üzere toplam 99.000.00 YTL manevi tazminatın yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı yerel yöneticiler, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğduğundan muhtel olanlar davacı sıfatına haiz olabileceklerini, davacıların tümünün, tazminat davasına mesnet olarak ileri sürdükleri husustan dolayı, haklarına doğrudan hanel geldiğini ileri sürülemeyeceğinden, davacıların bu davayı açma ehliyetleri bulunmadığını, sözü edilen idari kararların Bakanlar Kurulu ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığının kararları ile yürürlüğe konduğunu, idari yargı kararlarının uygulanmamasından kaynaklanan sorumluluğun kendilerinde olmadığını beyanla davanın reddini istemiştir.

Davalı Başbakan, davacılar lehine manevi tazminat isteme koşullarının oluşmadığını, idarelerce yargı kararlarının yerine getirildiğini, bu kararlarla ortaya konulan usuli eksikliklerin giderildiğini ve ülke ekonomisi açısından çok önemli olan bu tesisin hukuka ve mevzuata uygun şekilde faaliyette bulunmasının sağlandığını, bahse konu olayda idarelerce gerçekleştirilen tüm işlemlerin hukuka, mevzuata uygun olduğunu, müvekkiline atfedilecek bir kusurdan veya davacılarca yönelik özel bir kasıttan söz edilemeyeceğini, davacıların bizzat şahıslara yönelik bir koruma sağlamayan mahkeme kararlarının sözde uygulanmamasının davacılarca her hangi bir zarara sebebiyet vermeyeceğini, ayrıca talep edilen manevi tazminatın miktarının fahiş olduğunu ileri sürerek davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, davanın reddine ilişkin olarak kurulan hüküm Özel Dairece yukarıda açıklanan nedenlerle bozulmuştur.

Yerel mahkemece, Başbakan ve Bayındırlık ve İskan Bakanı yönünden verilen bozma kararına direnilmesine ve bunlar bakımından davanın reddine, diğer yönlerden uyulmasına ve davalı belediye bakımından davacılarının her biri için 3.000.00 TL manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmiştir.

Genel kuruldaki görüşmeler sırasında, davacıların bir kısmının daha önce idari yargıda görülen davalarda vekil olarak yer alması nedeniyle, idari yargı kararlarının yerine getirilmemesinden kaynaklanan eldeki davada aktif husumet ehliyetlerinin bulunup bulunmadığı ön sorun olarak değerlendirilmiştir.

Herkesin medeni hak yükümlülüklerinin karara bağlanmasını bir yargı yerinde isteme hakkına sahip olduğu (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6/1), bu hak yargı kararlarının uygulanmasını da kapsadığı, bu durumun yasaların bağlayıcı ve hukukun üstünlüğü üzerine kurulmuş olan hukuk devleti ilkesinin bir gereği olduğu açıktır.

Açılan idari davalarda vekil olarak yer alan Cumhur Özcan ile Şenay Özeray, Bursa bölgesinde yaşamaları nedeniyle, söz konusu fabrikanın çevreye zarar vermesi, bölgede sağlık ve yaşam için risk oluşturmasından dolayı bu fabrikanın kurulmasına ve çalışmasına karşı idari mahkemeler önündeki yargılamalarda idari yetkililer aleyhine mücadele etmişler, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamaya ilişkin anayasal haklara dayalı davalar açmışlardır. İdare mahkemelerinden müvekkilleri lehine kararlar alan davacıların zorlu ve karmaşık bir yargılama sürecine dahil olduğu, yetkililerin verilen kararlara uymasını sağlamak için ayrıca uğraşı gösterdikleri, ancak tüm bunlara rağmen istedikleri sonuca ulaşamadıkları, idari yetkililerin idare mahkemesinin kararlarına uymaması nedeniyle davacıların ıstırap çektikleri ve böyle bir durum hukukun üstünlüğü ile yönetilen devletin temel ilkelerinin ihlal edilmesi anlamına geldiği anlaşıldığından, davacıların medeni hakları kapsamındaki sosyal kişilik değerlerine zarar verildiği tespit edilmiştir.(Davayı takip eden avukatların da işlenen haksız eylemden zarar görebileceği ve manevi tazminat davası açabileceği yönünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Okyay ve Diğerleri Türkiye Davası kararı; Başvuru No:36220/97; 12 Temmuz 2005) Bu itibarla davacı avukatların aynı zamanda suç oluşturan yöneticilerin idari yargı kararlarını uygulama yönündeki eylemlerinden kişisel olarak da zarar gördükleri ve dolayısı ile aktif husumet ehliyetine sahip oldukları anlaşılmakla, oyçokluğu ile ön sorun reddedilerek işin esasına geçilmiştir.

1-İşin esası yönünden yapılan incelemede, Anayasanın 112. maddesinde Başbakanın, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlayıcı ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözeticeği, Bakanlar Kurulu'nun, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumlu olduğu, her bakanın, Başbakana karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumlu bulunduğu, Başbakan'ın, bakanların görevlerini Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlü olduğu; yine Anayasanın 138/son maddesinde; yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları; bu organların ve idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği kuralı yer almaktadır.

Diğer taraftan, 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 28. maddesinde; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarını icaplarına göre idarenin, kararın tebliği tarihinden itibaren 30 gün içinde işlem tesis etmek veya eylemde bulunmak zorunda bulunduğu, aynı maddenin 4. fıkrasında, mahkeme kararlarını 30 gün içinde yerine getirmeyen kamu görevlisi hakkında tazminat davası açılabileceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca, ceza hukuku yönünden, yargı kararlarının gereklerini yerine getirmeyen kamu görevlilerinin eylemleri, 765 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 228. ve 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Yasası'nın 257. maddesi kapsamında suç sayılmaktadır.Uygulamada, yargı kararlarını yerine getirmeyenlerin tazminatla da sorumlu tutulacakları kabul edilmekte, kararın 30 gün içinde uygulanmamış olması kişisel sorumluluk için yeter sayılmaktadır.

22.10.1979 gün ve 1978/7-1979/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında da; kişisel kusur, "İdare ajanının kamu görevini yerine getirirken, idare fonksiyonu, kamu görevi gerek ve koşullarına aykırı ve yabancı olan, bu nedenle idareye atıf ve isnat olunamayan, doğrudan doğruya ajanın şahsına isnat olunan ve kişisel sorumluluğunu gerektiren tutum ve

davranış” olarak tanımlanmış; açık, kesin ve emredici yasa kurallarına bilerek aykırı davranış kişisel kusur olarak kabul edilmiş, yürütmenin durdurulması kararının yalnızca uygulanmaması bu kararı uygulamayan kamu görevlisinin, zararın gerçekleşmesi halinde tazminatla sorumlu tutulması için yeterli olduğu, sorumluluk için ayrıca kin, garaz, husumet ve benzeri duyguların etkisi altında hareket etmelerinin araştırılmasına gerek olmadığına ve yürütmenin durdurulması kararını yerine getirmeyen kamu görevlisinin hukuki sorumluluğu yönüne gidilebilmesi için ilgilinin açmış olduğu iptal davası sonucunun beklenmesine gerek olmadığına karar verilmiştir.

Danıştay 10. Dairesi'nin 27.02.2007 gün ve 2004/13990 Esas-2007/739 Karar sayılı ilamında ise “...yargı kararını uygulamama eyleminin, gerçekte bu konuda idare adına yetki kullanan kamu görevlilerinin kişisel kusurlarından doğduğu...” vurgulanmıştır.

Yargı kararını uygulamak durumunda bulunanların kararın eksikliğini veya yanlışlığını tartışma yetkileri bulunmadığı gibi, bu kararları eksik uygulamaları, uygulamış gibi davranarak işleme yapay bir görüntü vermeleri de kararın uygulandığı sonucunu doğurmaz. Kararın 30 gün içinde uygulanmamış olması kişisel sorumluluk için yeter sayılmaktadır. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2/7/2008 gün ve 2008/4-464 E, 2008/465 K. sayılı ilamında da aynı hususlar benimsenmiştir.

24.07.2007 tarihinde 57. Hükümet zamanında alınan 2002/7 sayılı Bakanlar Kurulu Prensip Kararı ile; “Bursa İli, Orhangazi İlçesindeki 1634 parsel sayılı alanda Yüksek Planlama Kurulunun 9/12/1997 tarihli ve 97/T-89 sayılı kararı ile kurulmasına izin verilen Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketine ait fabrikanın işletilmesine ekli gerekçelerle devam edilmesi; Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılmıştır.”

Kararı uygulamakla yükümlü yerel yöneticiler iptal kararları ve Bakanlar Kurulunun Prensip Kararı karşısında uygulamanın ne şekilde yapılması gerektiği konusunda tereddüde düşmüşler ve konuyu Başbakanlığa bildirerek, ne şekilde uygulama yapılması gerektiğini sormuştur.

Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü tarafından Çevre ve Orman Bakanlığına hitaben yazılan ve davalı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından imzalanan 06.06.2003 tarihli yazıda; “...Söz konusu Bakanlar Kurulu Prensip Kararı halen yürürlükte olduğundan, uygulamanın prensip kararına göre yapılması hususunda gereğini rica ederim...” denmiştir.

Davaya konu somut olayda; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 1/25.000 ölçekli çevre düzeni imar planında değişiklik yapılmasına ilişkin işlemin iptaline dair Danıştay 6. Dairesi tarafından verilen 26/11/2002 tarih ve 2002/4839-5652 sayılı kararı; mevzi imar planı değişikliğine ilişkin Bursa Valiliği İl İdare Kurulunun 30.04.1998 günlü kararı ile verilen inşaat ruhsatının iptaline ilişkin Bursa 2. İdare Mahkemesinin 2004/990-1560 sayılı kararı; nişasta fabrikası kurulmasına imkan veren 1/1000 ölçekli mevzii imar planının onaylanmasına ilişkin Bursa İl İdare Kurulunun 28.12.1999 günlü kararı ile 25.02.2000 günlü yapı ruhsatı verilmesine dair kararların iptali konusundaki Bursa 2. İdare Mahkemesinin 08.11.2004 gün ve 2004/1127-1561 sayılı kararı ve kurulan tesise bir yıl süre ile deşarj izin belgesi ve emisyon izin belgesi verilmesine ilişkin Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nun 10.08.2000 günlü

kararının iptali konusundaki Bursa 2. İdare Mahkemesinin 08/11/2004 tarih ve 2004/1105-1633 sayılı kararının yetkililerce usulüne uygun şekilde uygulanmadığı saptanmıştır.

Davacılar Ali Arabacı, Yahya Şimşek ile Cevdet Altun'un yaşadıkları bölgede kurulmak istenilen fabrikanın verimli tarım alanları içerisinde yer aldığı, böyle bir yerde sanayi tesisi kurulmasının tarım alanlarının azalmasına yol açacağı, doğa ve çevreye zararlar vereceği düşüncesi ile açmış oldukları idari davalar ile bunun önlenmesini amaçlamışlardır. Özel hayatında sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarının (Anayasa madde 56- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 8) korunması amacıyla açılan davalarda, davacılar Yahya Şimşek, Cumhur Özcan ve Şenay Özeray vekillik görevi üstlenerek hukuki yardımda bulunmuşlardır. Açılan idari davalar sonucunda fabrikanın büyüklüğü ve niteliğine göre tarım alanı içerisinde kurulmasının hukuka uygun olmadığı temel gerekçesi ile alınan idari kararlar iptal edilmiştir. Bundan sonra yapılması gereken, kesinleşen idare mahkemesi kararlarının hiçbir surette değiştirilmeden ve gecikmeden uygulanmasıdır.(Anayasa madde 138/4) Ancak, yukarıda açıklandığı üzere idare mahkemesi kararlarının uygulanması mümkün olmamıştır.

Yine alınan idari yargı kararlarını etkisiz kılmak ve fabrikanın faaliyetine devamını sağlamak için, Bakanlar Kurulu 5/5/2005 tarihinde aldığı kararla; "...Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye ait mısır işleme tesislerinin bulunduğu toplam 212.240 m2 büyüklüğündeki alanın Özel Endüstri Bölgesi olarak ilan edilmesi; Endüstri Bölgeleri Koordinasyon Kurulunun 5/4/2005 tarihli ve 2005/01 sayılı Kararına dayanan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 26/4/2005 tarihli ve 5022 sayılı yazısı üzerine, 4737 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılmıştır."

Başbakanlık aleyhine davacılar ve arkadaşları tarafından bu Bakanlar Kurulu Kararının iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemi ile dava açılmış, Danıştay 10. Dairesi 8/6/2006 gün ve 2005/6613 E.sayısı ile verdiği karar ile sözü edilen Bakanlar Kurulu Kararının yürütmesinin durdurulmasına karar vermiş, ne var ki, tüm bu kararlara rağmen fabrika faaliyetine devam etmiştir.

İdari yargı kararlarının kesinleşmesinden önce ve sonra davacılar, bu kararları uygulamakla görevli olan davalılara yazılı uyarı ile bildirim yaparak iptal kararları doğrultusunda uygulama yapılmasını istemişlerdir. İdare hukukunun genel kuralları içerisinde asıl olan, bir idari kararın iptali halinde, iptal edilen karardan önceki durumun sağlanmasıdır. Ancak ne var ki, dava konusu olayda davalılar bu konuda üzerine düşen görevi yerine getirmemişlerdir. İptal edilen idari kararlar nedeniyle fabrika tamamen izinsiz ve ruhsatsız hale gelmiş olduğundan faaliyetine son verilmesi gerekir. Yapılmış olan son düzenlemeye göre bu yetki Gemlik Belediye Başkanlığına ait olduğu halde, bu yönde bir işlem yapılmadan, sadece fabrikaya iptal kararlarına uyması yönünde şekli bir uyarı yapılmakla yetinilmiştir. Bu ise, iptal kararlarının uygulandığı anlamına gelmez. Fabrikanın kurulup faaliyete geçmesi için gerekli izinleri vermiş olan Bayındırlık Bakanlığı, iptal kararlarından sonra bu izinleri geri alması gerektiği halde, bu yönde işlem yapıldığı konusunda hiçbir delil sunmamıştır. Söz konusu fabrika, Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararı üzerine kurulmaya başlanmış, bu karara karşı ve bundan sonraki diğer idari kararlara karşı açılmış olan iptal davaları nedeniyle verilen yürütmeyi durdurma kararları üzerine, bizzat davalı Başbakan tarafından imzalanmış olan 6.6.2003 tarihli yazı ile fabrikanın işletilmesine devam edilmesi bildirilmiştir. İptal kararlarının kesinleşmesinden sonraki aşamada ise yapılan yazılı bildirimle rağmen iptal kararlarının uygulanması yönünde bir işlem yapılmadığı gibi, 6.6.2003 günlü

yazıdaki görüş doğrultusunda fabrikanın faaliyetine imkan verecek yeni idari ve yasal düzenleme arayışları içerisine girdiği anlaşılmaktadır.

Böylece, davalılardan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık ve İskan Bakanı Zeki Ergezen ile Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut'un yetki ve görevleri itibari ile idare mahkemesi kararlarını uygulama imkanına sahip iken bunun gereğini yerine getirmediği ve bu nedenle yargı kararlarının uygulanmamasından doğan zararlardan İYUK'nun 28. maddesi uyarınca şahsen sorumlu oldukları kabul edilmiştir.

Hal böyle olunca, idari yargı kararlarını uygulamakla yükümlü yerel yöneticilerin idari yargı kararlarını uygulamayıp, fabrikanın faaliyetini devam ettirmesi yönünde emir ve talimat veren, yine idari yargı kararlarının geçersiz kılınması için bu yöreyi özel endüstri bölgesi ilan eden Başbakan ile idari yargı kararlarının uygulanması konusunda üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeyen Bayındırlık ve İskan Bakanının kararların infaz edilmemesinden sorumlu bulunduğu anlaşılmakla, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

2-Davalı Mehmet Turgut yönünden mahkemece bozmaya uyularak davacılar yararına manevi tazminata hükmedilerek yeni bir hüküm kurulduğundan, bu yeni hükme yönelik temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Dairesine gönderilmesi gerekir.

S O N U Ç : 1-Davacılar Ali Arabacı, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan, Şenay Özeray ve Cevdet Altun vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile davalı Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen yönünden direnme kararının Özel Dairenin bozma kararında açıklanan nedenlerden dolayı HUMK. nun 429. maddesi gereğince oyçokluğu ile **BOZULMASINA,**

2-Davalı Mehmet Turgut yönünden kurulan yeni hükme yönelik taraf vekillerinin temyiz itirazlarının değerlendirilmesi için oybirliği ile dosyanın **Yargıtay 4. Hukuk Dairesine gönderilmesine, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 25.11.2009 gününde oyçokluğu ile karar verildi.**

Erdal SANLI
Birinci Başkanvekili

İ.Karataş
14.H.D.Bşk.

L.Gürün
16.H.D.Bşk.

A.N.Kaynak
6.H.D.Bşk.
Onama

A. Alkan
13.H.D.Bşk.

F.Kadı
12.H.D.Bşk.

A.Ş.Seçkin
8.H.D.Bşk.

S.Caner
10.H.D.Bşk.

İ.H.Asarlıoğlu
7.H.D.Bşk.

A.Özçelik

N.Başsorgun

K.Doğan
Onama

M.T.Gölan	C.Öztürk	A.Özgan 11.H.D.Bşk. V.	A.Malkoç
Ş.Öztürk	M.E.Seçkin	M.Dolu	A.V.Aksoy
G.Erdoğan	S.Özfırat 9.H.D.Bşk. V.	İ.Yolageldi 15.H.D.Bşk. V.	S.Altıngöz
R.Balta	Z.N.Hacımahmutođlu	N.Okay	C.Baş
K.Kancabaş Onama	N.Kayıran	L.Yavuz	Ö.U.Gençcan
C.Çöke	N.Şatır	U.Yüksel	H.Coşkun
S.Z.Piyale	A.Sezgin Onama	K.Yüksel	M.Balcı
F.Akbaba	E.G.Elverici	T.Gürsoy	

**Karşılaştırıldı.
Yz.İşl.Md.**

YA.

KARŞI OY :

Dava, çevreye zarar verdiğiinden bahisle fabrika binasının yapımının durdurulması ve idari yargı kararını uygulamadığı gerekçesi ile ilgili Belediye Başkanı hakkında, fabrika binasının yapımının temini bakımından imar planlarında değişiklik yaptıkları iddiası ile Başbakan ve Bayındırlık bakanı hakkında idari yargıda dava açan asiller ve bu davalarda asillerin vekili olarak duruşmalara katılan avukatların manevi tazminat istemi davasıdır.

Yerel mahkeme idari yargıda davayı takip eden avukatların kendi adlarına tazminat isteme ve dava açma ehliyet ve sıfatlarının bulunmadığı, Başbakan ve Bayındırlık bakanının ise idari yargı kararlarını uygulayacak (yerine getirecek) makam ve kişi olmadıkları gerekçesi ile bu kişilerle ilgili davaları reddetmiştir. Yargıtay yüksek özel dairesi ise, idari yargıda vekil olarak dava açan avukatların da idari yargı kararının uygulanmaması halinde kendi adlarına tazminat davası açabileceklerini, Başbakan ve Bayındırlık bakanının ise imar planlarında değişiklik yapmak suretiyle idari yargı kararının yerine getirilmesini etkisizleştirdikleri ve bu suretle açılan tazminat davasında sorumlu olduklarına işaretle kararı bozmuştur.

Bu duruma göre, yerel mahkeme ile ilgili özel yüksek Yargıtay dairesi arasındaki uyumsuzluk;

İdari yargıda dava açan asillerin yanında davaları vekil olarak takip eden avukatların da idari yargı kararının uygulanmaması (yerine getirilmemesi) nedeni ile kendi adlarına tazminat davası açma, aktif davacı olma sıfatlarının olup olmadığı ve imar planlarında değişiklik yapmaları nedeni ile Başbakan ve Bayındırlık bakanının eylemlerinin idari yargı kararını uygulamamak (yerine getirmemek) olup olmadığı, bunun sonucu olarak tazminatla sorumlu tutulup tutulmayacakları konularında toplanmaktadır.

1-İdari yargı kararının yerine getirilmemesi nedeni ile bir kişinin tazminat davası açabilmesi için, idari yargıda kendi adına açılmış bir dava olması ve bu dava sonunda verilmiş kararın davalı kamu görevlilerince yerine getirilmemiş olması gerekir.

Somut olayda; avukatların kendi adlarına idari yargıda açılmış bir davaları yoktur. Vekil olarak idari yargıda dava açan avukat 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 163 ve 164 ncü maddeleri gereğince kendisinden hukuki yardım alınan ve hukuki yardımına karşılık da kendisine ücret ödenen kişidir. Dolayısıyla vekil olarak dava açan avukatın adına dava açtığı asil gibi, idari yargı kararının yerine getirilmemesi nedeniyle kendi adına tazminat davası açması düşünülemez. Yine Avukatlık Kanunu'nun 47 nci maddesi de böyle bir dava açılmasını yasaklamıştır. Zira, avukat el koyduğu çekişmeli işe ait hakları edinmekten veya bu hakların edinilmesine aracılık etmekten yasaklanmıştır.

O halde, vekil olarak asil adına idari yargıda dava açan avukatın idari yargıdan aldığı kararın yerine getirilmemesi nedeniyle kendi adına tazminat davası açma hak ve sıfatı olmadığından avukatların açtığı davaların aktif davacı olma sıfatları bulunmadığından husumet nedeniyle reddedilmesi gerektiği;

2-İdari yargı kararlarının kamu görevlilerince yerine getirilmemesi nedeniyle açılacak davalar 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28/4 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

Bu maddeye göre kamu görevlisi hakkında idari yargı kararını yerine getirmediği gerekçesi ile tazminat davası açabilmek için öncelikle davacının idari yargı kararının tarafı olması diğer bir deyişle aktif davacı olma sıfatının bulunması, davalı kamu görevlisinin de verilmiş bulunan idari yargı kararını yerine getirecek yetkili ve görevli kişi ve makam olması sonrada yetkili ve görevli kamu görevlisinin idari yargı kararını 60 gün içinde kasten yerine getirmemiş olması gerekir.

Somut olayda; idari yargıda davacıların dava açma amaçları çevreye zarar vereceği düşüncesi ile yapılmakta olan fabrika inşaatının yapımının durdurulmasıdır. Bir binanın yapımına izin (ruhsat) verip vermemek binanın bulunduğu yere göre mahalli idareler olarak ya Belediye başkanlığı ya da mülki amir olarak ilgili Valilik makamıdır. Bu makamlar yürürlükteki imar planlarına göre izin verirler veya vermezler. Dolayısıyla fabrika binasının yapımına izin verip vermemek veya bu maksatla verilmiş idari yargı kararını yerine getirmek yukarıda bahsedilen mahalli idare makamlarına aittir. Bu anlamda fabrika binasının yapımının durdurulması ile ilgili idari yargı kararını uygulayacak makam Başbakan ve Bayındırlık bakanı değildir. Zira, Başbakan veya Bayındırlık bakanının görevleri arasında inşaatlara izin (ruhsat) vermek yoktur. Somut olayda söz konusu fabrika binasının yapımına da bu kişiler izin (ruhsat) vermemişlerdir. Dolayısıyla, bu konudaki idari yargı kararını yerine getirmeleri de Başbakan ve Bayındırlık bakanından beklenemez.

Başbakan ve Bayındırlık bakanı bu süreçte imar planlarında değişiklik yapmışlardır. İdari yargıda, imar planı değişikliği sonrada iptal edilse dahi imar planlarında değişiklik yapmak Başbakanlığın veya Bayındırlık Bakanlığının yasalarla kendilerine verilmiş yetki ve görevidir. Bu yetki ve görevlerini kullanmaları idari yargı kararını yerine getirmedikleri anlamını taşımaz. Zira, nasıl idarenin işlem ve eylemlerini denetlemek idari yargının görevi ise imar planlarında değişiklik yapmak Başbakanlık ve Bayındırlık Bakanlığının yasalarca verilmiş yetki ve görevleridir. İdari yargı Başbakanlığın veya Bayındırlık Bakanlığının bu yetki ve görevlerini ortadan kaldıracak ellerinden alacak şekilde karar veremez. Vermeye kalkarsa bu kuvvetler ayrılığı sistemine aykırılık teşkil eder ve yürütmeye karşı yargının üstünlüğü sonucunu doğurur. Dolayısıyla, iptal edilse dahi imar planlarında değişiklik yapmak Başbakanlık ve Bayındırlık Bakanlığının yetki ve görevidir. Görevlerini yapmaları idari yargı kararını uygulamamak yerine getirmemek anlamını taşımaz ve 2577 sayılı Yasanın 28/4 ncü maddesi kapsamında değerlendirilemez. Diğer yandan sonuç olarak imar planları iptal edilse dahi, ortaya çıkan duruma ve idari yargı kararına göre somut olaydaki fabrika binasının durdurulması veya yıktırılması yetki ve görevi yine de mahalli idarelere yani Belediye başkanlığı veya yerine göre Valilik makamına aittir. Başbakanlık veya Bayındırlık Bakanlığının fabrika binasının inşaatının durdurulması veya yıktırılması ile ilgili idari yargı kararını uygulama görevleri yoktur. Bu nedenlerle Başbakan veya Bayındırlık Bakanının idari yargı kararını yerine getirmeme gibi bir eylemleri olamayacağından ve olmadığında haklarında açılan tazminat davasından dolayı tazminatla sorumlu tutulamazlar. Haklarındaki davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddi gerekir.

Düşüncesinde olduğumuzdan sayın çoğunluğun aksi yöndeki düşüncelerine katılmıyoruz.

A.Nazım Kaynak
Yargıtay 6.Hukuk Dairesi
Başkanı

Kamil Kancabaş
Yargıtay 4.Hukuk Dairesi
Üyesi

